

9 - МОДУЛЬ

Башталгыч класстар үчүн окуу боюнча кошумча материалдарды классификациялоо

1-сессия. Кайтарым байланыш

1-топ

6-модуль боюнча өтүлгөн материалдарды колдонгон мугалимдердин ишинде кандай ийгиликтер күтүлөт деп ойлойсуздар?

2-топ

6-модуль боюнча өтүлгөн материалдарды колдонууда мугалимдерге кандай кыйынчылыктар күтүлөт деп ойлойсуздар?

3-топ

6-модуль боюнча өтүлгөн материалдарды мугалимдер ийгиликтүү колдонуулары үчүн кандай сунуштарды бересиздер?

2-сессия.

БҮГҮНКҮ ТРЕНИНГДЕН ЭМНЕНИ КҮТӨСҮЗДӨР?

Тренингдин максаты:

Тренингдин катышуучуларын кошумча окуу материалдарын классификациялоо куралынын жардамы менен классификациялоону жана алардын өзгөчөлүктөрү менен тааныштыруу.

Күтүлүүчү натыйжалар:

Тренингдин катышуучулары:

- окуучулардын жаш курагына жана классына ылайыктуу окуу материалдарын берүүнүн маанилүүлүгүн түшүнүшөт;
- «окумдуулук» жана «классификация критерийлерин» айырмалай алышат;
- китептерге татаалдык деңгээлин ыйгаруу үчүн критерийлерди аныктай алышат;
- окуучулар үчүн эң кызыктуу китептерди аныктай алышат.

АЛТЫН ЭРЕЖЕЛЕР

1. Колдомону Ф.сураганда гана окуйбуз.
2. Телефонду үнсүз режимге калтырабыз же өчүрөбүз.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

3-сессия.

Окуучуларга ийгиликтүү окурман болууга кантип жардам берсе болот?

*USAIDдин «Келгиле, окуйбуз!» долбоорунун алкагында өткөрүлгөн башталгыч
класстардын окуу көндүмдөрүн баалоо(EGRA) боюнча өткөрүлгөн изилдөөнүн
жыйынтыгынын негизинде:*

**Эгерде окуучулар күн сайын үйдө окуу үчүн мектептен китеп алып
кетишсе:**

- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +4 сөзгө жогорулайт.

Үйдө өз алдынча китеп окуу төмөнкү натыйжаларды берет:

- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +4 сөзгө жогорулайт
- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 4-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +4 сөзгө жогорулайт
- окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 4-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +5 сөзгө жогорулайт

Жумасына 3 жолу окуу боюнча үй тапшырмаларды алуу төмөнкү натыйжаларды көрсөтөт:

- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +2 сөзгө жогорулайт
- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 4-класстарынын окуучуларынын китеп окуу натыйжалары минутасына +6 сөзгө жогорулайт
- окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучулары үчүн минутасына +2 сөзгө жогорулайт.
- окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 4-класстарынын окуучулары үчүн минутасына +5 сөзгө жогорулайт

Эгерде мугалим окуучулар 1-класста шар окууну үйрөнүүсү керек деп ойлосо:

- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучуларынын натыйжалары минутасына +3 сөзгө жогорулайт

Эгерде китепканачынын атайын кесиби боюнча атайын билими бар болсо же атайын окутуудан өтсө:

- окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 4-класстарынын окуучуларынын натыйжалары минутасына +9 сөзгө жогорулайт

Эгерде китепканачылар айына жок дегенде бир жолу китеп окуу боюнча иш-чара өткөрсө:

- окутуу кыргыз тилинде жүргүзүлгөн мектептердин 2-класстарынын окуучуларынын натыйжалары минутасына +3 сөзгө жогорулайт

- 4-сессия. **Окумдуулук жана тексттерди классификациялоонун маанилүүлүгү**
- **Тексттин окумдуулугу** андагы сөздөрдүн жалпы саны, сүйлөмдөгү сөздөрдүн саны, сөздөгү тамгалар менен муундардын саны, сөздөрдүн узундугу, татаал сөздөрдүн саны, көп колдонулган сөздөр, сүйлөмдөрдүн татаалдыгы жана узундугу аркылуу аныкталат.
- Булар Word Calc (сөздөрдүн калькулятору) компьютердик программасынын жардамы менен эсептелет.

4-сессия. **Окумдуулук жана тексттерди классификациялоонун маанилүүлүгү**

- Word Calc программасы тексттердин лингвистикалык параметрлерине(тексттин көлөмүнө, узун сөздөрдүн санына, сүйлөмдөрдүн татаалдыгы менен узундугуна) анализ жасайт.
- Бул курал текстти иштеп чыгуучуларга интуитивдик ыкмадан тексттерди иштеп чыгуунун объективдүүрөөк жана өлчөөгө мүмкүн болгон ыкмаларына өтүү мүмкүнчүлүгүн берет. (Word Calc боюнча кененирээк маалымат 5-сессияда каралат.)

4-сессия. Окумдуулук жана тексттерди классификациялоонун маанилүүлүгү

Тексттерди классификациялоо - мазмундун, дизайндын белгилүү критерийлери менен Word Calc аркылуу аныкталган лингвистикалык параметрлердин негизинде тексттердин татаалдык деңгээлдерин аныктоо. Классификациялоо учурунда төмөнкүлөр эске алынат:

- окуу программасы – деңгээлдер окуу ыкмалары же окуу программасы менен кандайча байланышкан?
- мазмуну–окуучулардын жашына туура келеби же бул жаштагы окуучуларга таанышбы?
- тексттин тереңдиги – бул текстти түшүнүү үчүн окурмандардын жетиштүү тажрыйбасы жана билими барбы?

4-сессия. Окумдуулук жана тексттерди классификациялоонун маанилүүлүгү

- тил конструкциясы – кайталанган сөздөр менен сүйлөмдөр барбы? Текст түшүнүктүү жазылганбы?
- иллюстрациялар – сүрөттөр окуя жөнүндө баяндайбы же лексикалык курамын түшүндүрөбү?
- дизайн жана формат – шрифттин өлчөмү, сап арасындагы интервал, беттин форматы текстти түшүнүүгө кандай таасир этишет?

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы:
лингвистикалык параметрлер, мазмун, китептин жасалгасы жана
дизайны, окуу материалдарынын класстарга жараша татаалдык
деңгээлдери

1. **WordCalc** сөздөрдүн калькулятору, тексттердин лингвистикалык өзгөчөлүктөрүн (тексттин көлөмүн, сөздөрдүн, сүйлөмдөрдүн санын, узундугун жана көп колдонулган сөздөр менен сөз түрмөктөрүн) анализдейт.
2. **Мазмун**, предметтик стандарттын сакталышы, жергиликтүү маданияттын чагылдырылышы, окуучулардын курактык жана психологиялык өзгөчөлүктөрүнө туура келиши, гендердик теңдик менен социалдык интеграциянын негиздеринин чагылдырылышы, ж.б. критерийлерди өзүнө камтыйт.
3. **Дизайн**, сүрөттөргө, шрифттин тиешелүү өлчөмдөрүнө, стилине, форматына байланыштуу ж.б. критерийлерди камтыйт.

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

Тексттин лингвистикалык параметрлери/критерийлери:

- ✓ сөздөрдүн саны;
- ✓ көп колдонулган сөздөрдүн саны;
- ✓ сүйлөмдөрдүн саны;
- ✓ сүйлөмдөгү сөздөрдүн орточо саны;
- ✓ сөздөрдүн узундугу;
- ✓ узун сөздөрдүн пайызы;
- ✓ үнсүз тамгалар бириккен сөздөрдүн пайызы;
- ✓ сөздөгү муундардын орточо саны.

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

- Тексттин лингвистикалык параметрлерин анализдөө үчүн Word Calc программасы колдонулат(бул боюнча видео көрсөтүлөт).
- Анализдин натыйжасы боюнча тексттин татаалдыгы бир деңгээлден башка деңгээлге бара-бара татаалданышы керек.
- Тексттин лингвистикалык параметрлери талдангандан кийин текстке окумдуулук деңгээли ыйгарылат. Бирок тексттин татаалдык деңгээлин аныктоо үчүн мазмун менен дизайндын критерийлерин талдоо да эске алынышы керек.

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

1. **Word Calc компьютердик программасы боюнча видео**
2. **Көнүгүү, топтордо иштөө, 9-модуль, 12-14 бет.**

Төмөнкү лингвистикалык параметрлердин татаалдык деңгээлдеринин жогорулашын топтордо талкуулоо:

- сөздөрдүн узундугу;
- сүйлөмдөрдүн узундугу;
- сөздөрдүн саны;
- сүйлөмдөрдүн саны.

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

Тексттин мазмунун баалоо критерийлери

- Предметтик стандарттын(компетенттүүлүктөрдүн) негиздери сакталат
- Жергиликтүү маданият тиешелүү түрдө чагылдырылат
- Окуучулардын жаш курагына жана окурмандык компетенттүүлүгүнө туура келет
- Окурманга түшүнүктүү
- Аталышына жана темасына ылайыктуу
- Баяндоо диалогдорду камтыйт

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

Тексттин мазмунун баалоо критерийлери(уландысы)

- Белгилүү, бейтааныш жана негизги сөздөрдү камтыйт
- Көркөм жана маалыматтык тексттер логика жактан ырааттуу: негизги идеялар жана майда-барат бөлүктөрү(маалыматтык текст) же окуянын түзүлүшү(көркөм текст)
- Гендердик теңдиктин жана социалдык интеграциянын негиздери чагылдырылган

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(үландысы)

Китептин жасалгасы жана дизайнын баалоо критерийлери:

- Текст жана сүрөттөр тиешелүү түрдө жайгаштырылган
- Сүрөттөр, графиктер, диаграммалар жана башка визуалдык элементтер текстке ылайыктуу, кооз жана окуганга оңой
- Сүрөттөрдүн мазмуну окуучулардын жаш курагына жана окуу көндүмдөрүнүн деңгээлине туура келет
- Тексттеги жаңы жана негизги сөздөр кара шрифт же башка ыкма менен белгиленген
- Китептин мукабасы жагымдуу жана окурмандын жаш курагына ылайыктуу

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(үландысы)

Китептин жасалгасы жана дизайнын баалоо критерийлери(үландысы):

- Шрифт оңой окулушу керек: serif (Times New Roman, Courier, Palatino) и sans serif (Arial) шрифттерин колдонсо болот
- Шрифт тиешелүү өлчөмдө болушу керек. Бул учурда шрифттин болжолдуу өлчөм диапозону 1-2 класстар үчүн 20 дан баштап, 3-4 класстар үчүн 14кө чейин болот
- Тиешелүү өлчөмдөгү сап арасындагы интервал болушу керек. Тексттин сап арасындагы аралыгы окуу үчүн ыңгайлуу болушу керек. 12 өлчөмүндөгү шрифт үчүн сап арасындагы интервал 15 мм түзөт

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы
(уландысы)

- **Окуу боюнча кошумча материалдар төмөнкүдөй классификацияланышат:**
 - 1- класс: 3 деңгээл (1.1; 1.2; 1.3)
 - 2 - класс: 2 деңгээл (2.1; 2.2)
 - 3 - класс: 2 деңгээл (3.1; 3.2)
 - 4 - класс: 2 деңгээл (4.1; 4.2)
- 1- класстар үчүн (1.1; 1.2; 1.3 деңгээлдери) тексттерде окууга оңой, көп кездешкен сөздөр колдонулат. Бул сөздөр окуучулар үйрөнүп жаткан тамга менен тыбыштардын байланышын чагылдырат. Тексттер, татаалдыгы жогорулаган сайын өзгөрүлүп, узун сүйлөмдөр жана диалогдор пайда боло баштайт.
- Мазмун менен дизайндын критерийлери өзгөрбөйт, бирок алардын түшүндүрмөлөрүндө кийинки класска өткөн сайын тексттер улам татаалдашканы көрсөтүлөт.

5-сессия. Кыргыз Республикасындагы классификациялоо системасы:
лингвистикалык параметрлер, мазмун, китептин жасалгасы жана
дизайны, окуу материалдарынын класстарга жараша татаалдык
деңгээлдери

Көнүгүү, 9-модуль, 18-19 бет.
Практикалык иш (тексттерди классификациялоо)

6-сессия. Мугалимдер классификациялоо куралын кантип колдоно алышат?

- Окуу материалдарын классификациялоо куралы эмне үчүн колдонулат?
- Бул куралды мугалимдер кантип жана кандай жагдайларда колдоно алышат?(2-тиркеме,42-бет)

6-сессия. Мугалимдер классификацияланган окуу материалдарын кантип колдоно алышат?

Долбоор тарабынан берилген классификацияланган китептер

- Чечмелеп окулуучу китептер (1- класс үчүн)
- Ири форматтагы китептер
- Классификацияланган китептер
- Маалыматтык китептер

Классификацияланган китептерди белгилөө

- Долбоор тарбынан берилген китептерде таатаалдык деңгээлдери көрсөтүлөт
- Татаалдык деңгээлдери түстүү коддор менен белгиленет

6-сессия. **Мугалимдер классификацияланган окуу материалдарын кантип колдоно алышат(уландысы)?**

- Китеп тандап алууда мугалимдердин өзгөчө көңүл буруусун талап кылган үч фактор:
 1. Окурмандык компетенттүүлүгүнүн деңгээли (башка бирөөнүн жардамысыз окуганын түшүнүү жөндөмү)
 2. Окуучулардын жеке тажрыйбасы, буга чейин алган билими менен кызыгуулары
 3. Окуунун максаты
- Топтордо иштөө (1,2, 4-көнүгүүлөр, 27-29, 31-35 бет., 9-модуль)

Нускамаларды салыштыруу

- Мугалимдер үчүн нускама
- Мектептердин директорлору, директорлордун орун басарлары жана китепканачылары үчүн тренинг өткөрүү боюнча нускама

Рефлексия

Тренингде эмне түшүнүктүү болду?
Эмне түшүнүксүз болду?

